

Hoe zien melkveehouders in het veenweidegebied de toekomst? Want naast het verlies van de derogatie met als gevolg minder mest per hectare, wacht het gebied nog een andere uitdaging: het verhogen van het waterpeil.

TEKST AAN DIRK VAN DER MEULEN
FOTO'S SIMON BLEEKER

Wageningen University Research deed onderzoek naar de waterpeilverhoging in het veenweidegebied. Onder meer Herman en Rudolf Lenes, Kees en Rik Boon, Haye Ketelaar en Jacob van der Bij deden eraan mee. Alle boeren gaan over op een extensievere en meer natuurinclusieve bedrijfsvoering, de een wel meer dan de ander. De toekomstplannen zijn gemaakt, ervan uitgaande dat de vorige week gepresenteerde compensatieregeling CSV doorgaat. Die voorziet in een compensatie voor de vermogens- en inkomensschade door de waterpeilverhoging. Zonder die regeling zien de boeren de toekomst somber in.

Herman (50) en Rudolf Lenes (46) hadden bij Vegelinsoord een melkveebedrijf met 71 hectare en 190 koeien die gemiddeld ruim 10.000 kilo melk geven. Hadden, want onlangs hebben ze hun bedrijf kunnen uitbreiden met 40 hectare. Daarmee hebben ze, veel eerder dan voorzien, hun plan voor de toekomst al kunnen realiseren.

Ze hebben land gekocht maar de veestapel niet uitgebreid. Hun intensieve melkveebedrijf is daarmee behoorlijk geëxtensieverd. De gemiddelde melkproductie per hectare is afgenomen van ongeveer 27.500 kilo melk naar circa 16.600 kilo melk. Hierdoor konden ze meedoen aan het duurzaamheidsconcept van hun zuivelcoöperatie DOC in Hoogeveen en Jumbo. Dat levert een plus op van 5 cent per kilo melk en 1,5 cent per kilo voor de weidegang.

Na de waterpeilverhoging in hun regio, van circa 1 meter onder het maaiveld naar zo'n 35 centimeter, zullen de grasopbrengsten lager uitvallen en ook nog eens van lagere kwaliteit zijn. Omdat de melkproductie wel op peil willen houden, zullen de uitgaven voor krachtvoer stijgen. Daarnaast stijgen de afzetkosten van mest door het verlies van derogatie en zullen de uitgaven voor kunstmest juist toenemen.

Het geld dat ze zullen ontvangen via de compensatieregeling CSV zullen ze waarschijnlijk grotendeels benutten om af te lossen. Daarnaast willen ze investeren in extra kavelpaden en een machinepark met bredere banden. Ze voorzien verder dat ze vaker het loonbedrijf moeten inschakelen vanwege de overgang naar sleepslangbemesting.

Kees (42) en Rik Boon (65) uit Delfstrahuizen voorzien nieuwe duurzame kansen mocht de waterpeilverhoging in hun regio doorgang vinden. „Deze regio heeft een goede naam op het gebied van natuur, water en recreatie. Regionale productie en duurzame streekproducten passen daarbij en die kansen willen we benutten. Ook onze afnemer Henri Willig in Heerenveen denkt daar graag over mee.”

Ze hadden al een behoorlijk extensief bedrijf met een gemiddelde hectareproductie van 12.100 kilo melk. Hun motto is altijd al



Van boven naar beneden:
Herman en Rudolf Lenes op het veen bij Vegelinsoord, Jacob van der Bij op het veen bij Aldeboarn, Kees Boon op het veen bij Delfstrahuizen en Haye Ketelaar op het veen bij Heeg.

geweest: liever sterke koeien die weliswaar minder melk produceren maar langer leven dan een hoogproductieve koe met een geringere levensduur. De gemiddelde leeftijd van de koeien is ook uitzonderlijk hoog: zeven jaar en zeven maanden.

Als de waterpeilverhoging door gaat, overwegen ze sterk om om te schakelen naar biologisch. De gemiddelde hectareproductie zal dan verder afgeschaald worden naar zo'n 8200 kilo melk. Ze willen dan minder koeien melken – van 240 naar 220 – en hun grondareaal uitbreiden met ruim 40 hectare uit naar 189 hectare. Met extra geld voor de bio-melk en agrarisch natuurbeheer denken ze de extra uitgaven te kunnen compenseren.

Ze hebben bovendien nog tal van plannen in ontwikkeling. Zo zouden ze graag zelf het krachtvoer voor de koeien willen telen, bijvoorbeeld in samenwerking met een biologische akkerbouwer in de Noordoostpolder. Daarnaast overwegen ze om zelf of met een vaste afnemer hun kalveren af te mesten om zodoende de inkomsten uit de verkoop van kalveren te verhogen.

Haye Ketelaar (55) uit Heeg krijgt waarschijnlijk een ingrijpende waterpeilverhoging voor de kiezen. Het peil gaat omhoog van 109 centimeter naar 33 centimeter onder het maaiveld.

Peilverhoging of niet, als zijn zoon het bedrijf wil overnemen,

wil Ketelaar zijn huidige melkveebedrijf met 150 koeien mogelijk uitbreiden naar 180 koeien. Zodoende kan hij de capaciteit van de stal optimaal benutten en het inkomen op peil houden. De huidige vergunning biedt deze ruimte. Hij overweegt daarbij het jongvee op een externe locatie op te fokken. Dat moet in de nabije omgeving wel mogelijk zijn, denkt Ketelaar. „Er komen immers steeds meer stallen leeg te staan.”

‘Deze regio heeft een goede naam op het gebied van natuur, water en recreatie’

De boer uit Heeg, tevens raads lid voor het CDA in Súdwest-Fryslân, broedt op twee scenario's. Met de compensatievergoeding CSV het grondareaal met 17 of met 10 hectare uitbreiden. Uitbreiden met minder grond kan relevant zijn, mocht blijken dat er te weinig land beschikbaar is om alle boeren die dat willen te compenseren met grond. Per saldo ontlopen de scenario's elkaar amper. Bij meer grond stijgen de inkomsten, bij minder grond dalen de financieringslasten doordat Ketelaar dan meer kan aflossen.

Maatregelen die Ketelaar verder overweegt te nemen zijn onder meer de aanleg van kavelpaden om de bereikbaarheid van percelen te verbeteren en het geven van meer krachtvoer aan zijn koeien om de melkproductie op peil te houden dan wel te verhogen.

Jacob van der Bij (38) uit Aldeboarn heeft een biologisch melkveebedrijf met 89 hectare en 114 koeien die jaarlijks gemiddeld bijna 8300 kilo melk produceren.

Evenals Ketelaar werkt Van der Bij aan twee scenario's. Met de compensatieregeling CSV kan hij mogelijk uitbreiden met 14 hectare en vijftien koeien extra houden. Een andere optie is om 16 hectare te verkopen aan de provincie Fryslân en die weer te pachten. Dat maakt het mogelijk om meer in te zetten op weidevogelbeheer, bijvoorbeeld via deelname aan het Aanvalsplan Grutto en de daaruit voortvloeiende inkomsten.

Dit laatste scenario lijkt financieel het meest aantrekkelijk en ook beroepsmatig voelt Van der Bij er veel voor. Extra weidevogelbeheer is ook een logische stap omdat het land van Van der Bij nogal wat hoogteverschillen telt. Door de peilverhoging zullen de laagste percelen nog minder geschikt worden voor graslandgebruik.

Hij wil een intensiever weidevogelbeheer bewerkstelligen door het creëren van meer kruidenrijk grasland, extra plasdrasvoorzieningen en het ontwikkelen van een cultuurhistorisch landschap met greppelland. Anderzijds wil hij op de pure landbouwpercelen werken aan voldoende kwaliteitsgras om de melkproductie op niveau te houden.